

Planternes mange nye fjender

Vi får flere ubudne gæster i form af skadelige insekter, svampe, bakterier og virus i de kommende år. Et varmere klima og øget samhandel over grænserne betyder, at vi vil se nye plantesygdomme i haverne.

TEKST OG FOTO: MAGNUS GAMMELGAARD NIELSEN, GARTNERITEKNIKER

GÆSTFRIHED ER NORMALT havefolkets adelsmærke, men når vi taler om dræbersnegle, muldvarpe og utøj, ophører gæstfriheden. Selvom vi forsøger at holde uønskede gæster på afstand, respekterer asketoptorresvamp, buksbomsvamp, dræbersnegle og hestekastanjinermøl desværre ikke grænsen ved havelågen. Og meget tyder på, at vi i fremtiden må lære at leve med havens fjender og desværre også acceptere, at der bliver flere plantesygdomme i vores haver.

KLIMAÆNDRING FREMMER SPREDNING

Undersøgelser viser nemlig, at tilstrømningen af nye planteskadegørere stiger. De spredes typisk på to måder: dels via luften og dels gennem handel med plante produkter og ved plantebytte. Svampesporer, der spredes gennem luften, og insekter, der kommer flyvende hertil, kan vi ikke gardere os mod.

Klimaændringer med varmere og tørre somre og mildere vintre vil give større risiko for, at arter fra sydligere himmelstrøg kan etablere sig her i landet. Men der

er også eksempler på arter, der får det for varmt og søger længere nordpå.

SKABER UBALANCE

Hvad værre er, har naturen svært ved at gardere sig mod nye planteskadegørere, som derfor kan skabe uorden i balancen mellem skadedyr og nyttedyr. Snyltehvepse, galmyg, svirrefluelarver og mariehøns holder for eksempel bladlusebestanden nede. Et system, der er udviklet gennem århundreder. En fin balance mellem planter, insekter og nyttedyr. Men hos nye skadedyr findes dette system ikke, da nyttedyrene ofte mangler. På samme måde kan svampesygdomme, der introduceres i Danmark, få fatale følger, især hvis den enkelte art angriber mange forskellige plantearter eller planter, der er meget udbredte.

PLANTEBYTTE OG -KØB MED RISIKO

En anden hovedårsag til spredning af nye sygdomme er vores globaliserede handel med planter og øgede rejseaktivitet. På den måde importerer vi planteskadegørere, som etablerer sig og spredes ud over det ganske land og truer den biologiske mangfoldig-

hed. Dem kalder vi invasive. Dræbersneglen er et godt eksempel hos bløddyrerne.

Hos insekterne finder vi hestekastanjinermøl, og svampene er repræsenteret med for eksempel elmesyge og asketoptorer – planteskadegørere, der nu findes over hele landet, og som de fleste af os er stødt på og har mærket konsekvenserne af. Andre er introduceret, men ikke etablerede og spredt endnu.

Karantæneskadegørere er en anden gruppe, der betegner arter, man vil forhindre i at etablere sig. Arter, der, hvis de angriber sig, får økonomiske konsekvenser for landet. Der findes en lang liste over sådanne insekter og svampe, og de må ikke vares med som blinde passagerer, når grænser krydses. Det er NaturErhvervstyrelsen, tidligere Plantedirektoratet, der er vagtmand på dette område og kontrollerer den erhvervsmæssige import. Erfaringerne viser, at forebyggelse, tidlig indsats og bekæmpelse af en nyopdaget art i landet er langt det billigste. Der er stadig muligheder for at begrænse følgerne, når skadegørere spredt ud over landet, men så koster det kassen. ■

Hestekastanjemineermøl

Asketoptørre

Buxsbomskimmel

Dræbersnegl

HUSK, NÅR DU ANSKAFFER DIG NYE PLANTER

- Fra lande uden for EU må du kun medbringe små mængder af planter uden rod eller med helt renvaskede rødder. Desuden findes en lang række planter, der er forbudte at indføre. Inden for EU må man medtage planter til egen brug uden de store begrænsninger. Se reglerne på NaturErhvervstyrelsens hjemmeside (<http://naturerhverv.fvm.dk>). Reglerne gælder også ved handel på nettet!
- Plantebytte "over hækken" eller på plantemarkeder er populært – også i udlandet. Her skal du være særlig opmærksom på ikke at få fat på uønskede skadegørere. Vi elsker at bytte planter med hinanden – det skal vi selvfølgelig blive ved med, men vær opmærksom på smitterisikoen.
- Planteskoler og havecentre sælger sunde planter, der er kontrolleret for de værste skadegørere.

Opdel over nye, eller måske kommende planteskadegørere

Svampe- og bakteriesygdomme	Latinsk navn	Udbredelse
Asketoptørre Europæisk visneskimmel Buxsbomkvistdød ("Buxsbomskimmel") Bakteriekræft på hestekastanje Robinetoptørre Massaria (grendød på platan) Ahornsodbark	<i>Hymenoscyphus pseudoalbidus</i> <i>Phytophthora ramorum</i> <i>Cylindrocladium buxicola</i> <i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>aesculi</i> <i>Fusarium avenaceum</i> <i>Splanchnonema platani</i> <i>Cryptostroma corticale</i>	Udbredt over hele landet Fundet i DK (udryddet) Mange fund i de sidste par år Findes måske i DK Findes i Nordtyskland Findes i Tyskland Findes i Tyskland
Skadedyr	Latinsk navn	Udbredelse
"Dræbersnegl" Hestekastanjemineermøl Tjørnepragt bille Kongeskjoldlus Invasiv havemyre Asiatisk citrusræbuk	<i>Arion lusitanicus</i> <i>Cameraria ohridella</i> <i>Agrilus sinuatus</i> <i>Pulvinaria regalis</i> <i>Lasius neglectus</i> <i>Anoplophora chinensis</i>	Udbredt over hele landet Udbredt over det meste af landet Breder sig i øjeblikket Mange fund i DK, byfænomen Findes måske i DK Fundet i Odense 2011 (udryddet)